

Dvignila se je v njegovem srcu poleg jeze še divja kljubovalnost: Kdo se drzne njemu prepovedati povratek v gozd? Stisnil je pesti in se hudoval na tihem sam nase, zakaj se ni divjemu možu še odločneje postavil po robu. Zato ga je bilo tudi sram, da ni nikomur povedal, zakaj se jezi in krči pesti, ko mu modro oko vzplava v tihi krimski gozd.

MATIJA PIRC:

Maribor.

2.

o so se naše oči nekoliko napasle te lepote in krasote, je povzel naš prijatelj vodnik zopet besedo. »Poglejte«, pravi, »kje se je razvilo mesto! Naslanja se na južni rob Kozjaka in na vzhodni rob Pohorja. Kozjak zavrača hladnim severnim vetrovom pristop in provzroča Mariboru jako milo podnebje, tako da so že stari Avstrijci imenovali Maribor »štajerski Meran«. Mesto leži samo 274 m nad morjem. Zlasti lepa in dolga je v Mariboru jesen, ki daje grozdju prijetno sladkobo, vinom mariborske okolice pa prav poseben sloves. Tudi zime so pri nas večinoma mile in skoro brez vsake moreče megle. Nepopisna je lepota spomladi, ko je vse v cvetju. Vendar pa pomlad spričo vetrov, ki prihajajo iz ogrske nižine, kmalu prehaja v precej vroče poletje, ki ga pa ne čutimo tako kakor v drugih mestih, ker smo sredi zelenja.

Maribor se je razvijal prvotno samo na severnem bregu Drave. Njegova lega med reko in hribovjem ga je torej ščitila pred sovražniki, zato mu tudi divji napadi Turkov niso mogli dosti škodovati. V novejšem času, ko so vse te nevarnosti izginile, pa je jelo mesto segati tudi preko Drave na desni breg in se vedno bolj razvija kot središče bogate poljedelske, vinorejske, trgovske in tudi obrtne pokrajine. Danes šteje mesto okolo 30.000 prebivalcev, med katerimi pa niso všteti Studenci in Pobrežje in nekateri drugi kraji, ki se kar drže

Mestni muzej.

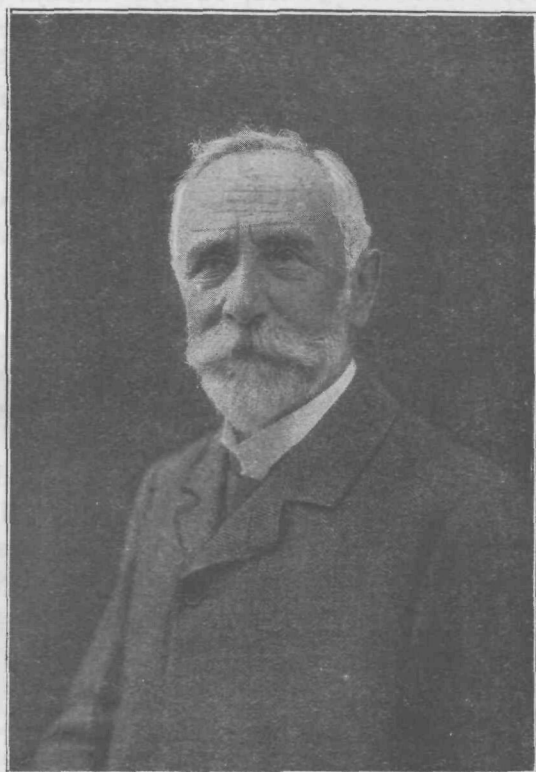

Maribora. Lahko trdimo, da se je nabralo tu na kakih šestih kvadratnih kilometrih nad 40.000 duš. Vi ne veste, dragi prijatelji, kakšne križe smo imeli mariborski Slovenci s temi »dušami« pred prevratom. Po ogromni večini so bile to rojene slovenske duše, le malo je bilo pravih Nemcev, pa še ti večinoma priseljeni iz nemških pokrajin. Pa Nemci so imeli vso oblast v rokah, pa tudi naše slovenske prise-ljence, ki so prihajali v mesto kot vajenci, delavci, obrtniki, trgovci, krčmarji itd. Nemci so znali te Slovence dobiti tako v svojo pest, da so pozabili na svoje slovensko pokolenje, postali so odpadniki in naj-hujši sovražniki slovenskega življa. Njih otroci, ki so posečali skoro samo nemške šole, že niso znali več svojega materinskega jezika in bili so vedno Nemcem na razpolago, če je bilo treba zavedne Slovence zasramovati, nadlegovati in jim pobijati okna. No, dandanes je to drugače. Pri zadnjem ljudskem štetju se je vpisalo v Mariboru pet šestin prebivalcev za Slovence, le ena šestina je ostala še nemška. Bilo je naravnost smešno, kako so hipoma vsi znali slovenski in so hiteli zatrjevati, da so bili njihovi očetje »pravzaprav« tudi Slovenci. Zdaj, ko so skoro vse šole slovenske, gre stvar že na bolje, v nekoliko desetletjih bo le še nekaj spominov, da je bil Maribor nekdanj avstrijski in nemški. Prebivalcem pa se vobče ne godi slabo, zaslužka je povsod dosti: v velikih paromlinih, usnjarnah, pivovarnah, predvsem pa v naraščajoči trgovini z vinom, sadjem, lesom, z živino, perutnino in z jajci. Tam-le doli, kjer drži na desnem bregu Drave med Pohorjem in Kozjakom »koroška železnica« v Dravograd in Celovec, vidite za mariborskim »koroškim kolodvorom« delavnico in kurilnico južne že-leznice, ki zaposluje nad 2000 delavcev; tu popravljajo železniške stroje in vozove. Žal, da je baš v delavnici in kurilnici največ takih ljudi, ki se nočejo sprijazniti z novimi razmerami in bi še vedno naj-rajši prišli pod nemškoavstrijski jarem. Časih tudi koga pošljemo tja, pa brž pride nazaj kot spokorjen grešnik.

Kar tukaj doli, pod našimi nogami, vidite vzorno urejene vino-grade in sadovnjake ter več poslopij. To je vinarska in sadjarska šola. Nebroj umnih kmetovalcev je izšlo iz nje v teku polstoletja, kar ob-stoja. V novejšem času se ji je pridružila še srednja kmetijska šola, kakršna je v naši državi samo še ena. Posestvo na desno, ki ni nič manj vzorno urejeno, je last iskrenega rodoljuba starine dr. Tur-nerja. Odtod drži cesta proti zapadu v vas K a m n i c o, tej nasproti pa leži na desnem bregu Drave prijazno zletišče L i m b u š, v njegovi bližini pa so po vinu sloveče P é k r e. Od Limbuša še dalje proti koroški strani vidite, kako se vzdiguje neprenehoma gost dim. Ta prihaja iz tvornice za dušik in karbid v R u š a h, nekoliko kilometrov še dalje

od Ruš pa je Fala, ena največjih elektrarnic Evrope. Iz falske elektrarnice dobivajo najnovejše tvornice v Mariboru in v okolici gonilno silo, zdaj bodo izpeljali iz Fale električni tok celo v Trbovlje in v Zagreb. Fala proizvaja 35.000 konjskih sil. Če pomislimo, da za ves Maribor zadostuje 3000 konjskih sil, potem nam je jasno, kakšni zakladi sile leže v Fali.

Dr. Turner.

No, ker smo že torej zašli v okolico Maribora na zapadni strani, vam hočem razkazati še ostali del okolice. Na mogočnem Póhorju vidite 20 m visok železen razgledni stolp. V njegovi bližini je Mariborska koča, dalje proti zapadu pa Ruška koča. Vse te koče Slovenskega planinskega društva so poleti jako obiskane, ker nudijo meščanom izredno idiličen prostor za oddih in počitek. Sploh pa nudi 55 km dolga masa Póhorja še vse polno drugih zanimivosti, med katerimi omenjam le, da nahajamo ponekod cele pragozde. — Vse drugo sliko pa nam nudi pogled naravnost proti jugu. Kakor velika trikotna plošča

se razprostira pred nami Dravsko ali Ptujsko polje. Na jugu sega do Vitanjske gorske vrste, ki tvori razvodje med slovenskim Posavjem in Podravjem; ravno nam nasproti zagledate goro, ki ima obliko trapeza, to je Rogačka ali Donačka gora, pod njo pa leži sloveče zdravilišče Rogaška Slatina, ki pa ga ne vidimo. Če bi prišli tja, bi videli, da ima odtod Rogačka gora obliko roga. — V smeri proti jugozapadu se vlečejo Slovenske gorice, ob njih znožju pa teče Drava. Čisto tam doli v levem kotu leži Ptuj. Ob čistem zraku vidimo še njegov grad Kalvarijo.

Zdaj pa, dragi prijatelji, mi sledite z očmi po znamenitih točkah mesta samega! Tu doli v bližini mestnega parka vidite državno moško učiteljsiše, poleg tega proti vzhodu državno gimnazijo in še dalje ob koncu Maistrove ulice poslopje finančnega ravnateljstva in okrajnega glavarstva za mariborsko okolico. Ne daleč odtod je lepo poslopje državne realke. Iz tega poslopja je izhajalo med vojno poveljevanje soške fronte, avstrijski časniki pa so trobili v svet, da se poveljnik nadvojvoda Evgen izpostavlja v strelskih jarkih sovražnikovim krogam. Mi Mariborčani pa smo ga vsak dan videli, kako se je s svojim mršavim psom izprehajal po parku in z neizrečeno oholostjo odzdravljajl ponižnim poklonom mimoidočih. — Razen omenjenih šol imamo v Mariboru še državno žensko učiteljsiše in dvorazredno trgovsko šolo v bližini kolodvora, zasebno žensko učiteljsiše šolskih

sester v bližini starega mestnega pokopališča, 3 meščanske šole ter več ljudskih in drugih šol. V veličastnem poslopju nekdanje kadetnice ali vojaške realke, ki se nahaja v bližini koroškega kolodvora, pa je zdaj šola daške čete.

Frančiškanska cerkev.

Da se bomo pozneje pri ogledovanju mesta v notranjem laže zavedali, kje smo, si zapomnimo od tu s Kalvarije doli lego nekaterih drugih znamenitih poslopij; ta so: stolna cerkev sredi mesta, vzhodno odtod frančiškanska cerkev z dvema stolpoma, Narodni dom z visokim, vitkim stolpom, evangelijska ali protestantovska cerkev v bližini drž. moškega učiteljsiša ter magdalenska cerkev onkraj Drave. Zdaj pa lahko ostavimo to

razgledišče ter odidemo v mesto.«

Še en pogled na prelepo sliko prirode, in že hitimo zopet navzdol. Kmalu smo v ozki ulici, kjer nam pokažejo prijatelji od zunaj sicer

neznatno, a od znotraj ljubko mestno gledališče, nato pa se nam odpre prostorni in lepi Slomškov trg. Sredi trga se vzdiguje že omenjena stolna cerkev, ki hrani pri glavnem oltarju marmornat spomenik znamenitega slovenskega pisatelja in vzgojitelja škofa Antona Martina Slomška. Slomšek je bil, ki je prenesel stolico lavantinske škofije s Koroškega v Maribor. S hvaležnostjo se ga spominjajo mariborski Slovenci in kaj radi obiskujejo njegov grob v kapelici sredi starega mestnega pokopališča. Okolo stolne cerkve stoje znamenite hiše; tako vidimo na severni strani mestno župnišče, škofovsko palačo, hišo kanonikov in nekdanje kazinsko poslopje, v katerem se nahaja zdaj študijska knjižnica. Zapadno stran trga zapira impozantno poslopje mestne hranilnice, med njim in med cerkvijo pa je ličen park z marmornatim spomenikom Tappeinerja, ustanovitelja mestne hranilnice. Na južni strani Slomškovega trga se vzdiguje lepo pošno poslopje.

FR. LOČNIŠKAR:

Poslednji smehljaj.

ralj iz dežele vzhajajočega solnca je ležal na smrtni postelji. Njegovo obličje je pokrival črn oblak žalosti že dolgih sedem let in se mu je v teh poslednjih hipih življenja le še bolj temnil. Nobena stvar ni več razveselila dobrega vladarja in vodnika ljudstva, ki se je pod njegovo modro vladno pospel v blaginji nad vsemi sosednimi rodovi.

Dolgo let je užival kralj ob sreči svojih državljanov lastno življensko srečo.

Toda obsenčil je duh zlobe in zavisti solnčno njegovo kraljestvo in posegel z ledenimi prsti v zadovoljna srca njegovih državljanov. Vstali so nemiri in prepiri, ki jih kralj miru in ljubezni ni mogel potolažiti z očetovsko besedo; pred orožjem pa sta mu omahnila miroljubna roka in čut človečanstva. Sedem let je gledal kralj to pustošenje srčnih in posvetnih dobrin v svojem ljudstvu in prosil je ob slednji jutranji zori solnčnega boga, naj prežene s svojo nebeško lučjo duha teme, ki je obsenčil od zahoda njegovo solnčno kraljestvo. Vendar pomoči ni hotelo biti. Kralj pa je hiral in moral leči. Celih dolgih sedem let niso videli na njegovem licu smehljaja. Ko so spoznali prijatelji, ki so mu ostali še zvesto naklonjeni, da se mu bliža smrt, so mu hoteli vsaj poslednje hipe privabiti smehljaj na lice, razorano od bolesti. Tolažili